

LES FIGURES RETÒRIQUES

Una de les característiques més importants d'una obra literària és l'ús d'un **llenguatge connotatiu** (suggeridor), amb finalitat estètica: la llengua literària té unes característiques pròpies que la diferencien: ús de mots polisèmics i de recursos literaris. Aquests recursos poden ser:

a) RECURSOS FÒNICS:

a.1. Al·literació: consisteix a repetir un mateix so (vocàlic o consonàntic) dins d'una paraula, frase o vers, per tal de crear **eufonia** (so agradable) o **cacofonia** (so desagradable).

Amb la mà dins ta mà, en tos ulls en mir. (J.V. Foix)

a.2. Paranomàsia: es col·loquen dins d'una mateixa frase dues paraules molt semblants, que només es distingeixen per algun fonema. També consisteix a repetir una mateixa paraula amb significat diferent.

*per molt **argent**; cruel, **urgent*** (J. Roig)

a.3. Onomatopeia: consisteix a imitar sons naturals per mitjà de fonemes.

*tots els migdies, **zumzeig** de mosques* (Josep Maria de Sagarra)

a.4. Homofonia: ús de dues paraules idèntiques pel que fa al so, però amb significats diferents.

*Conill, perquè **tems** el **temps**?* (Pere Quart)

b) RECURSOS MORFOSINTÀCTICS:

b.1. Anàfora: repetició d'una o diverses paraules al començament de dues o més frases (o versos), per reforçar el seu sentit o bé per estructurar el poema.

A Déu coman, *bella, vostres beutats;
vostre capteny que tots mals foragita.*

A Déu coman *a vós, que el món honrats,
que al mig del cor, portats Honor escrita.*
(Jordi de Sant Jordi)

b.2. Asíndeton: eliminació de les conjuncions, per tal de fer més lleuger el ritme de la frase.

*aquesta meva pobra,
bruta, trista, dissortada pàtria.*
(Salvador Espriu)

b.3. Encavallament: trencament d'una unitat sintàctica entre dos versos, de manera que el començament queda en un vers i el final en el següent.

*Jo hi jugo a mitja vida; la gent del meu llinatge
passaren, enduent-se la millor part de mi.*
(Josep Carner)

b.4. Polisíndeton: repetició d'una conjunció per donar més força a l'expressió.

*De sobte, a l'una, esperançant la vida,
la gent s'adreça com la mar revolta;
i corre, i es para, i torna a córrer, i crida,
i calla après, i tremolant escolta...*
(Àngel Guimerà)

b.5. Pleonasme: repetició d'una paraula o d'alguna idea per tal de reforçar l'expressió.

*Prou serà algun poeta que **somnia**
el somni de l'eterna joventut.*
(Joan Maragall)

b.6. Paral·lelisme: repetició d'una mateixa estructura en diverses frases que van seguides.

Si jo fos pescador, pescaria l'aurora,
si jo fos caçador, atraparia el sol;
si fos lladre d'amor m'obririen les portes,
*si jo fos bandit millor
que vindria tot sol.*
(Joan Salvat-Papasseit)

b.7. Hipèrbaton: alteració de l'ordre lògic gramatical de les paraules o frases.

*No la cançó perfecta sinó el crit
que invoca Déu és necessari.*
(Joan Vinyoli)

b.8. Epítet: adjectiu que remarca una qualitat inherent (pròpia) a la cosa expressada pel substantiu.

*La veig en **fosca** nit i en lluna **clara**.*
(Tomàs Aguiló)

b.9. Apòstrofe: invocació a un ésser real o imaginari amb finalitat interpel·ladora.

*Ajuda'm, **Déu**, que sens Tu no em puc moure,*
(Ausiàs March)

b.10. Enumeració: presentació successiva i ràpida d'una sèrie d'idees referides sempre a la mateixa cosa.

*Luard, cos rebaixat, fortor d'esquer,
peus seguidors de totes les tresqueres,
cridaire, mentider i home de bé,
Luard, el mariner!*
(Josep Maria de Sagarra)

c) RECURSOS SEMÀNTICS

c.1. Comparació: dos termes són comparats, ja sigui per una semblança real o imaginària, per tal de fer més entenedor el significat del primer terme.

Com la gavina de la mar blavosa
que en la tranquil·la platja fa son niu;
com lo nevat colom que el vol reposa
de l'arbre verd en lo brancatge ombriu;
blanca, polida, somrient, bledana,
casa d'humils virtuts i honrats amors,
l'alegre barraqueta valenciana
s'amaga entre les flors.
(Tomàs Llorente)

c.2. Metàfora: identificació poètica entre un element real i un d'irreal, eliminant el terme de la comparació. Les metàfores poden ser:

- in praesentia: en què apareixen els dos termes, el real (A) i l'imaginari (B).
- in absentia: en què no apareix el terme real (A), sinó que directament és substituït per l'imaginari o irreal (B).

... les cireres són penjarelles de foc
(Josep Carner)

Metàfora in praesentia: terme A: cireres / terme B: penjarelles de foc.

*Quan amb son preciós robí
l'aigua ditxosa tocà,
ab vsilumbres la il·lustrà
de resplendor carmesina.*
(Francesc Vicenç García)

Metàfora in absentia: terme A: els llavis (no apareix) / terme B: preciós robí.

c.3. Metonímia: designació d'una cosa amb el nom de l'altra que guarda amb la primera alguna de les relacions següents:

- ☐ causa-efecte
- ☐ continent-contingut
- ☐ concret-abstracte
- ☐ lloc d'origen-producte
- ☐ autor-obra
- ☐ marca-producte
- ☐ instrument-persona que l'utilitza

Escriure quatre ratlles (una carta)
Només va beure una copeta (vi)
Té vint primaveres (anys)
Beurem un Penedès. (un vi del Penedès)
Li han regalat un Goya (un quadre)
Anava en un Mercedes. (cotxe)
Ell és el bateria del grup.

la part- el tot / el tot-la part (sinècdope):

quan vam veure les veles (els vaixells)
la trompeta desperta els soldats cada matí (el so)
seré un cor dins la foscor
havia d'alimentar quatre boques diàries

*tenia els budells **esfaltats de whisky** i els pulmons de **Lucky-Strike***
(Josep Maria de Sagarra)

Fa referència a un home bebedor i fumador.

c.4. Personificació: l'atribució de qualitats humanes a objectes, animals o éssers inanimats.

*la gent del pla diu que a posta
de sol **el vent s'agenolla***
(Blai Bonet)

c.5. Antítesi: contrast de dues idees, dues expressions o dues paraules de significació oposada.

*sense moure'm / sóc **dintre i fora** de la plaça nua.*
(Tomàs Garcés)

c.6. Hipèrbole: deformació de la realitat mitjançant l'exageració.

Tronen els canons i,
en la distància,
esquitxen tot l'espai
amb les desferres
d'un poble commogut i esporuguit

Exageració evident per fer més expressiva la descripció de la guerra.

c.7. Interrogació retòrica: afirmació en forma de pregunta, la resposta de la qual ja és implícita en la resposta, per tant, aquesta pregunta no espera resposta perquè ja és coneguda.

*Quin delirós ha pensat mai que trobaria
la primavera en el desert?*
(Josep Carner)